



## LÄHENEMISKEELD

Ükski inimene ei pea tundma hirmu ahistamise, ähvardamise või vägivalda pärast. Vägivald, ei vaimne ega füüsiline, ei ole lubatud; soovimatuks õigusvastaseks sekkumiseks isiku eraellu ei ole õigustust. Lepelik kannatamine ei ole lahendus. Igaühele, kes tunneb end või oma pereliikmeid ohustatuna, annab seadus õiguse end kaitsta, taotledes lähenemiskeelu seadmist. Kõigil on õigus elada oma elu, rahulikult ja turvaliselt.

### 1. MIS ON LÄHENEMISKEELD?

Lähenemiskeeld on isikule kohtu poolt seatud keeld läheneda teisele isikule. Sageli seatakse lähenemiskeeld inimeste kaitseks, kelle suhtes on kasutatud füüsilist või vaimset vägivalda. Kui kellelegi on tema õiguste rikkumisega tekitatud kahju, siis võib ta nõuda kahju hüvitamist; vahel on põhjendatud ka rikkuja karistamine kriminaalkorras. Ent mõnikord vajab kannatanu lisaks juba tekitatud kahju hüvitamisele kaitset ka selle eest, et kahju tekitamine enam ei jätkuks või et seda tulevikus ei toimuks.

Lähenemiskeeld ongi üks selline meede, mille eesmärk on ära hoida isiku õiguste rikkumine tulevikus. Lähenemiskeeld annab kaitset vajavale isikule kindlustunde, et häirivaid sekkumisi tema õigustesse teatud aja jooksul ei toimu. Koos lähenemiskeeluga võib kohus vajadusel seada ka muid piiranguid, näiteks otsustada, kas ja millistel tingimustel on õigusrikkujal lubatud kaitset vajava inimesega suhelda.

Praktikas tõusetub vajadus lähenemiskeelu järele sageli lähisuhetes, kus üks osapool tunneb end teise käitumise tõttu ohustatuna: näiteks kui üks partneritest teeb teisele füüsiliselt haiget või kasutab vaimset vägivalda; hooldusõiguseta lapsevanem viib lapse jõuga enda juurde jms. Lähenemiskeelu saaja ja kaitset vajava isiku lähedane seotus ei ole siiski lähenemiskeelu seadmise eeltingimus.

Tingimused, mille esinemise korral on võimalik lähenemiskeelu seadmine, on sätestatud võlaõigusseaduse (VÕS) paragrahvis 1055 lõigetes 1 ja 2. Reeglid selle kohta, kuidas sellise keelu seadmine täpsemalt toimub, näeb ette tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) 55.peatükk (§-d 544-549). Juhul, kui lähenemiskeeld seatakse isikuvastase või alaealise vastu kuriteo toime pannud isiku suhtes, toimub keelu seadmine kriminaalmenetluse raames ning kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) reeglite alusel.

### 2. KES OTSUSTAB LÄHENEMISKEELU SEADMISE?

Lähenemiskeelu seadmise otsustab maakohus. Politseil või sotsiaaltöötajal sellise otsuse tegemise õigust ei ole. Kohus hindab iga üksikjuhtumi asjaolusid eraldi ja põhjalikult. Lähenemiskeeld on selle saaja jaoks oluline õiguste piirang, seetõttu on kohtu ülesanne teha otsus, mis ühtepidi kaitseks kaitset vajavat isikut ähvardava ohu eest ja samal ajal piiraks lähenemiskeelu saajat üksnes nii vähe, kui ohu ärahoidmiseks vajalik.

### 3. MILLISTES OLUKORDEDES SAAB LÄHENEMISKEELDU SEADA?

Iga väidetavalt kaitset vajavale isikule vastuvõetamatu käitumine ei anna veel kohtule põhjust seada lähenemiskeeld. Lähenemiskeelu seadmine on võimalik kahel juhul:

- \* esiteks siis, kui kellegi õigusi rikutakse ning on oht, et selline rikkumine jätkub või kordub; ja
- \* teiseks siis, kui õiguste rikkumist pole küll veel toimunud, kuid selle toimumine tulevikus on tõenäoline.

#### 3.1. ÕIGUSRIKKUMISED, MILLE PUHUL SAAB TAOTLEDA LÄHENEMISKEELU SEADMIST

VÕS § 1055 lg 1 järgi võib kohus lähenemiskeelu seada siis, kui

- \* isikule on tekitatud kehavigastus või tervisekahjustus,
- \* kui on rikutud isiku eraelu puutumatust või muid isikuõigusi.

Tervisekahjustuse all peetakse silmas inimese kehalise või vaimse seisundi halvendamist, mistõttu inimene vajab ravi, st meditsiinilist sekkumist. Seega on oluline rõhutada, et tervisekahjustuseks loetakse mitte üksnes füüsilise, vaid ka vaimse tervise kahjustamist, kui erialaspetsialisti hinnangul on ravi vajalik. Näiteks võib inimesel pideva solvamise või hirmuseisundi tagajärjel tekkida depressioon, ärevus- või unehäired.

Õigust eraelu puutumatusele võib iseloomustada kui õigust elada omaenda elu minimaalse välise sekkumisega, kontrollida enda kohta käivat informatsiooni ja valida suhtluskonda. Nii on eraelu puutumatuse rikkumisega tegemist näiteks siis, kui isikut jälitatakse, tekitatakse kõvahäälnel sõnavahetus ja rüselus avalikus kohas, alandatakse ja solvatakse, inimese koju sisenetakse vastu tema tahtmist, helistatakse kellaajast hoolimata, saadetakse arvukalt sõnumeid mobiiltelefonis ja interneti suhtlusportaalides, otsustatakse selle üle, kellega ta võib suhelda, kas ta võib reisile sõita jne.

Samuti loetakse isikuõiguste rikkumiseks inimese liikumis- ja tegutsemisvabaduse piiramist. Selline tegevus võib seisneda vabaduse füüsilises piiramises (näiteks suletud ruumi lukustamises), ent ka psüühilise mõjutamise kaudu inimese tegevuse piiramises (näiteks kui vägivaldaga ähvardamise tulemusel ei julge isik enam kodust lahkuda).

#### 3.2. ÕIGUSTE RIKKUMISE JÄTKUMISE, KORDUMISE VÕI TULEVIKUS TOIMUMISE TÕENÄOSUS

Lähenemiskeelu eesmärk on ära hoida isiku õiguste rikkumine tulevikus. Kui õiguste rikkumine on olnud ühekordne ning kannatanul ei ole edaspidist kokkupuudet rikkujaga, siis ei ole lähenemiskeelu seadmine põhjendatud. Seetõttu ei sea kohus lähenemiskeeldu näiteks siis, kui inimesele on tekitatud tervisekahjustus kaua aega tagasi ning kahju tekitaja käitumine ei anna põhjust eeldada, et ta võiks tulevikus ohustada kannatanu heaolu. Ent kui on tegemist pideva füüsilise vägivaldsemise, jälitamise, ahistamise või muu sarnase käitumisega (ehk kestva ja pideva õiguste rikkumisega), siis on lähenemiskeelu seadmine põhjendatud.

Kohtul on võimalik seada lähenemiskeeld ka siis, kui isikule ei ole veel tema õiguste rikkumisega kahju tekitatud, kuid sellega ähvardatakse. Samas tuleb arvestada, et ainuüksi asjaolu, et isik tunneb suurt hirmu, ei saa olla piisav põhjus lähenemiskeelu seadmiseks.

Hirmutunne peab olema seostatav tegelikkuses aset leidnud sündmustega ja need asjaolud peavad kohtule andma alust eeldada, et kahju tekitamine on tõenäoline.

Kas tegemist on sellise ähvardusega, mis annab kohtule põhjust lähenemiskeeldu seada, sõltub konkreetse juhtumi asjaoludest. Kohus hindab asjaolusid ja tõendeid kogumis ning tuvastab, kui suur on risk, et ähvardaja tegelikult väidetavalt kaitset vajavale isikule ohtlik on. Teisisõnu, kui suur on oht, et ähvardus tegelikult ellu viiakse. Ohu hindamisel võetakse üldjuhul arvesse ähvardaja varasemate õigusrikkumiste raskust ja sagedust, teatud juhtudel ka tema iseloomuomadusi. Kohtupraktikas on ähvardust veenvaks loetud näiteks siis, kui ähvardaja on varem kellegi suhtes vägivalda kasutanud või vägivallakuritegude eest karistatud.

### 3.3. KELLE KAITSEKS SAAB LÄHENEMISKEELDU SEADA?

Lähenemiskeeld seatakse selle isiku kaitseks, kellele on tema õiguste rikkumisega kahju tekitatud või kelle suhtes esineb selline oht. Seega näiteks ainuüksi asjaolu, et isik ründas kedagi kolmandat, ei anna ründaja elukaaslasele alust nõuda enda kaitseks lähenemiskeeldu seadmist.

### 4. MILLAL LÄHENEMISKEELDU EI SEATA?

Lähenemiskeeldu ei seata, kui vastuvõetamatuks peetavat käitumist tuleb taluda, seda kas olulise avaliku huvi tõttu või siis põhjusel, et taolist käitumist tuleb mõistliku arusaama järgi inimestevahelises kooselus tavaliselt taluda (VÕS § 1055 lg 2). Seda, millises olukorras tuleb teatavat käitumisviisi aktsepteerida, otsustab kohus asjassepuutuvate isikute huvide kaalumise teel. Näiteks on kohtupraktikas leitud, et lapse heaolu ja turvalisus on olulisem kui lahutatud vanemate ja nende uute partnerite omavahelised suhted. Seetõttu ei saa lähenemiskeeldu kaudu piirata lapsevanema õigust peatada auto oma endise abikaasa koduukse ees selleks, et laps saaks autosse siseneda või sealt väljuda. Niisamuti ei saa lähenemiskeeldu abil takistada isikul väikelinna toidupoe külastamist ja tavapäraste sisseostude tegemist põhjusel, et kaupluses töötab kaitset vajav isik.

### 5. LÄHENEMISKEELU SISU

Lähenemiskeeldu täpse sisu määrab kohus. Kohus võib näiteks otsustada, et keeldu saaja ei või

- \* viibida kaitset vajava isiku läheduses;
- \* viibida hoone läheduses, kus kaitset vajav isik elab, õpib, töötab või muul põhjusel sageli viibib.

Sageli ei piisa isiku õiguste kaitseks ja turvalisuse tagamiseks üksnes teisele inimesele füüsilise lähenemise keelamisest, vaid lisaks sellele on vaja reguleerida isikute vahelist suhtlemist, näiteks selliselt, et keeldu saaja ei või kaitset vajavale isikule helistada, saata talle tava- ja e-kirju või mobiiltelefoni sõnumeid, võtta temaga ühendust elektroonilises suhtluskeskkonnas jne. Kui keeldu saaja ja kaitset vajav isik jagavad ühist eluaset, võib olla vajalik ka eluaseme kasutamise tingimuste reguleerimine kohtu poolt.

## 5.1. PROPORTSIONAALSUSE NÕUE LÄHENEMISKEELU SISU OTSUSTAMISEL

Kohus peab jälgima, et lähenemiskeeld ei rikuks keelu saaja õigusi rohkem, kui see on keelu eesmärgist tulenevalt proportsionaalne. Seda nimetatakse proportsionaalsuse põhimõtteks ja see tähendab, et kaitseabinõu valikul ja üksikasjalike tingimuste seadmisel peab kohus:

- \* hindama, kas abinõu võimaldab ära hoida kaitset vajava isiku isikuõiguste rikkumist;
- \* kas abinõu seadmine on vajalik (ega rikkumist ei oleks võimalik sama tõhusalt ära hoida mõne muu abinõuga, mis koormaks lähenemiskeelu saajat vähem) ning
- \* kaaluma ühelt poolt kaitset vajava isiku õiguste rikkumise tõenäosust ja raskust ning teiselt poolt seda, milline on lähenemiskeelust tuleneva piirangu mõju keelu saajale.

## 5.2. KEELD VIIBIDA KAITSET VAJAVA ISIKU LÄHEDUSES VÕI KOHTU POOLT NIMETATUD KOHTADES

Selle, kui kaugemale peab lähenemiskeelu saaja end kaitset vajavast isikust hoidma, määrab kohus, arvestades eelnimetatud proportsionaalsuse põhimõtet ja üksikjuhtumi asjaolusid. Praktikast võib tuua näiteid, kus selliseks vahemaaks on seatud 100 meetrit (mida peetakse ka äratundmiskauguseks), avalikes kohtades (tänaval, kauplustes, toitlustus- ja kultuuriasutustes) 50 meetrit, ühiskondlikus transpordis 1 meetrit. Üksikutel juhtudel võib lähenemiskeeluga sätestatud vahemaa olla ka pikem kui 100 meetrit. Mida suurem see vahemaa on, seda ulatuslikumalt piirab see lähenemiskeelu saaja õigusi ning seda raskem võib olla sellest keelust kinnipidamine. Seetõttu on kohtud sageli lähenemiskeelu tingimusi täpsustanud. Näiteks võib kohus määrata, et juhuslikul kohtumisel tuleb viivitamatult ja kaitset vajavat isikut kõnetamata eemalduda 20 meetri kaugusele.

Lähenemiskeelu võib seada ka selliselt, et keelatakse viibimine kaitset vajava isiku elumajas, töökohas, koolis, lasteaias, huviringis või selle läheduses. Sageli piiratakse nimetatud kohtadele lähenemist teatud meetrite ulatuses. Ka siin peab piirangu ulatuse valikul lähtuma üksikjuhtumi asjaoludest ja proportsionaalsuse põhimõttest. Näiteks kui kaitset vajav isik elab kortermajas, mille kõrvaltrepikojas elavad lähenemiskeelu saaja vanemad, ei oleks põhjendatud lähenemiskeelu seadmine kogu maja suhtes, vaid kaaluma peaks, kas piisavat kaitset pakuks keeld siseneda trepikotta, milles elab kaitset vajav isik.

Elukohaga seostatud lähenemiskeeld on mitmel juhul otstarbekam kui abstraktne avaldaja elukohaga seostamata lähenemiskeeld, kuna lisaks keelu saaja suhtes põhjendamatule liikumispiirangule võib see takistada teda ka oma lastega suhtlemisel. Kui puudub vajadus piirata lastega suhtlemist, ei tohiks lähenemiskeelu tagajärjel näiteks üks lapsevanem jääda eemale mõlemale vanemale mõeldud üritustest lasteaias või koolis; seda iseäranis olukorras, kus lähenemiskeelu tinginud intsidendid seonduvad peasjalikult kaitset vajava isiku elukohaga.

Kohus võib määrata, millistel juhtudel võib teha erandeid lähenemiskeelust, - näiteks lapse tähtsündmustel (sünnipäev, klassi lõpetamine) või lapse üleandmiseks ja vastuvõtmiseks suhtluskorras kokkulepitud ajal. Kui poolte vahel on parasjagu käimas kohtuvaidlus, on põhjendatud määrata, et lähenemiskeeld ei kehti Eesti Vabariigi kohtusaalides. Olgu märgitud, et kaitstaval isikul endal on võimalik lähenemiskeelu saajaga alati ise ühendust võtta, et midagi olulist arutada (nt ühisesse lapsesse puutuvat).

### 5.3. LÄHENEMISKEELU AJALINE KESTUS

Lähenemiskeeld on ajutine abinõu, mille ajalise pikkuse otsustab igal üksikjuhtumil kohus. Praktik as on kohtud määranud lähenemiskeelu pikkuseks näiteks 1 aasta või 18 kuud, seaduse kohaselt on lähenemiskeeldu võimalik seada korraga kuni kolmeks aastaks (TsMS § 544 lg 1). Tähtaeg on põhjendatav sellega, et nii ulatuslik isikuõigustesse sekkumise viis peaks kaitsma kaitset vajavat isikut, riivates samal ajal lähenemiskeelu saaja õigusi nii vähe kui võimalik. Üldjuhul on kolm aastat piisav aeg, et oht mööduks, ka jõuavad pinged maanduda ning suhted ajapikku normaliseeruda. Selle ajaga saab kaitset vajav isik korraldada oma isiklikku elu, vajadusel taastada tervislik seisund ja turvatunne. Tähtajalisus annab võimaluse lähenemiskeeldu perioodiliselt ümber vaadata ja hinnata, kas keelu kehtestamine on jätkuvalt vajalik. Lähenemiskeelu tähtajalisus ei tähenda, et kaitset vajav isik pärast tähtaja möödumist kaitseta jääks, vajadusel on võimalik esitada uus lähenemiskeelu seadmise taotlus.

Juhul kui lähenemiskeeld seatakse menetluse ajaks (vt punkt 6), siis on tegemist ajutise keeluga, mis kestab vastava menetluse lõpuni.

### 5.4. SUHTELEMISE KORRA REGULEERIMINE LISAKS FÜÜSILISE LÄHENEMISE KEELULE

Praktikas on koos lähenemiskeelu seadmisega sageli põhjendatud ka asjaosaliste vahelise suhtlemise reguleerimine. Selline võimalus on ette nähtud VÕS § 1055 lõikes 1. Suhtlemise korra reguleerimine on põhjendatud näiteks siis, kui inimest tülitatakse pidevalt ja kellaajast sõltumata telefonikõnede, kirjade, e-kirjade ja sõnumitega telefonis ning sotsiaalvõrgustikes, arvestamata tema sooviga suhtlemine lõpetada. Isegi kui esialgu on sõnumite sisu viisakas, muutub see suhtlemisest hoidumise või keeldumise korral sageli solvavaks ja ähvardavaks. Sellisel juhul saab kohus keelata kaitset vajava isikuga kontakteerumise nii otseselt kui kõigi informatsiooni edastamise ja sidepidamise vahendite kaudu (telefon, sms, faks, tava- ja elektronpost, suhtlusrakendused (nt Viber, Skype vms), sotsiaalvõrgustikud, suhtlusportaalid jne). Avalduses, millega taotletakse suhtlemiskorra reguleerimist, ei ole mõistlik ära tuua konkreetseid posti- ega meiliaadresse või telefoninumbreid, sest need võivad lähenemiskeelu kestel muutuda. Piisab, kui isikul on keelatud suhelda näiteks e-kirja teel, konkreetset aadressi toomata.

Samuti võib kohus sõltuvalt asjaoludest täpsustada, millistel aegadel lähenemis- ja suhtlemispiirangud kehtivad. Näiteks kui isik vajab kaitset töökaaslase käitumise eest, võib kohus keelata kontakti võtmise töövälisel ajal ja väljaspool tööruume. Kui konkreetse juhtumi asjaolud seda õigustavad, võib kohus keelata kaitset vajava isiku poole pöördumise ka kolmandate isikute ja avalikkuse kaudu ning tema kohta meedias ja sotsiaalvõrgustikes kommentaaride andmise ja postitamise.

Kui ei ole põhjust piirata lähenemiskeelu saaja ja lapse suhtlemist, on kohtud lubanud vaatamata üldisele suhtluskeelule kontakteeruda teise lapsevanemaga telefoni teel või e-posti vahendusel küsimustes, mis puudutavad poolte alaealise lapsega seotud küsimusi.

## 6. LÄHENEMISKEELU SEADMISE MENETLUSLIKUD VÕIMALUSED

**Kriminaalmenetluses** on lähenemiskeelu seadmine võimalik isikuvastase või alaealise vastu toime pandud kuriteo puhul. Kui kriminaalmenetlus on algatatud, saab kohus kannatanu kaitseks seada ajutise lähenemiskeelu, millega võib kuriteos kahtlustataval või süüdistataval keelata kohtu määratud paikades viibimise, kohtu määratud isikutele lähenemise ja nendega suhtlemise. Sellise võimaluse näeb ette KrMS § 141<sup>1</sup> ja lähenemiskeeld kehtib kriminaalmenetluse ajal. Kui kannatanu soovib lähenemiskeelu seadmist, annab ta sellest teada prokurörile, kes esitab kohtule sellekohase taotluse. Kohus määrab lähenemiskeelu siis, kui kannatanu sellega nõus on. Kui kohus mõistab isiku süüdi isikuvastases või alaealise vastu toime pandud kuriteos, saab kannatanu KrMS § 310<sup>1</sup> kohaselt esitada kohtule taotluse määrata süüdimõistetule lähenemiskeeld kuni kolmeks aastaks.

**Tsiviilkohtumenetluses** on lähenemiskeelu seadmine võimalik nii hagimenetluses kui hagita menetluses. Kui kohtulikku sekkumist on vaja üksnes lähenemiskeelu asjas, lahendab kohus selle küsimuse hagita menetluse raames, välja arvatud juhul, kui kaitset vajav isik soovib asja lahendamist hagimenetluses (TsMS § 544 lg 3). Sageli aga toob lähenemiskeelu ajendiks olev juhtum kaasa ka muid lahendamist vajavaid küsimusi, mille lahendamise seadus näeb ette kas hagimenetluses või hagita menetluses. Sellisel juhul on otstarbekas esitada lähenemiskeelu seadmise taotlus samas menetluses koos teiste lahendamist vajavate küsimustega.

Lähenemiskeelu seadmiseks võib olla andnud põhjust vaidlus, mille lahendamiseks on üks pool juba esitanud või peagi esitamas teise vastu kohtusse hagi (hagimenetlus). Näiteks vaidlevad abikaasad selle üle, kas lahutada abielu või kuidas vara jagada (näiteks ühist eluruumi või selle sisustust). Sellisel juhul saab lähenemiskeelu seadmise nõude esitada samas hagiavalduses koos muude nõuetega.

Teatud tsiviilõiguslike küsimuste lahendamiseks on ette nähtud eraldi menetlus - hagita menetlus. Näiteks määrab kohus hagita menetluses vanema ja lapse suhtlemise korra ehk otsustab, millistel tingimustel võib vanem lapsega suhelda. Sellisel juhul saab kohtule sama asja lahendamise käigus esitada ka avalduse lähenemiskeelu seadmiseks.

Kui rikkumise iseloomu arvestades on kohtu hinnangul vajalik viivitamatu sekkumine, võib kohus ka tsiviilkohtumenetluses seada (ajutise) lähenemiskeelu kohe lähenemiskeelu menetluse alguses, kuid ainult nii kauaks, kuni kohus lõplikult otsustab, kas ja millise sisuga lähenemiskeelu seadmine on põhjendatud. Hagita menetluse korral toimub sellise ajutise lähenemiskeelu seadmine esialgse õiguskaitse raames (TsMS § 546). Hagita perekonnaasjas võib esialgselt õiguskaitset kohaldada iga kohus, kelle tööpiirkonnas on vaja lähenemiskeeldu seada (TsMS § 116 lg 5). Ka hagimenetluses on võimalik seada lähenemiskeeld juba enne vaidluse lõplikku lahendamist.

Kasulikud juhtnöörid kohtusse pöördumiseks ja maakohtute kontaktandmed on leitavad veebilehel [www.kohus.ee](http://www.kohus.ee).

## 7. LÄHENEMISKEELU SEADMINE TSIVIILASJAS

### 7.1. LÄHENEMISKEELU SEADMISE AVALDUS

Tsiviilkohtumenetluses on kohtu võimalused ise asjaolusid välja selgitada piiratud. Selge on ka see, et kõige parem ülevaade asjaoludest ja sündmustest, mis lähenemiskeelu seadmise tingivad, on avaldajal endal. Nii peabki avaldaja tegema kohtuga koostööd ja kohtu ette tooma asjaolud ning kirjeldama sündmuseid, millest kohus saab järeldada, et lähenemiskeeldu on vaja seada ja teha seda just avaldaja soovitud tingimustel.

Avaldaja peab kohtu ette tooma esmalt asjaolud, mis tingivad lähenemiskeelu seadmise. Kui isiku suhtes on kasutatud füüsilist või vaimset vägivalda või teda vägivallaga ähvardatud, rikutud tema eraelu puutumatus või vabadust, siis tuleb neid rikkumisi piisava põhjalikkusega kirjeldada.

Teiseks tuleb avalduses esitada tõendid nii õiguste rikkumise kui sellega ähvardamise kohta. Kohtul ei ole võimalik hinnata avaldaja hirmu põhjusi ainult avaldaja paljasõnaliste väidete alusel.

Kolmandaks peab avaldaja selgitama kohtule veenvalt, miks on lähenemiskeelu seadmine vajalik, eeskätt mis on need asjaolud, mille tõttu on tõenäoline, et juba toimunud õigusrikkumised korduvad. Ähvardusele tuginemise korral tuleb avaldajal kohtule põhistada, et teise isiku käitumisest lähtub temale tõepoolest tajutav oht (nt ähvardaja on varem sarnaseid tegusid korduvalt toime pannud).

Viimaks tuleb avalduses välja tuua, milliste piirangute seadmist avaldaja lähenemiskeelu raames taotleb ning neid põhjendada. Näiteks peab avaldaja põhjendada oma taotlust keelata teisel isikul läheneda õppehoonele lähemale kui 200 meetrit.

Juhul kui avaldaja soovib lisaks lähenemiskeelule ka suhtlemise reguleerimist kohtu poolt, tuleb ka selle taotluse puhul ära tuua olukorra kirjeldus koos tõenditega ning põhjendada taotletavate piirangute vajalikkust.

Kui lähenemiskeelu avaldus esitatakse hagita menetluses, ei sõltu lõpplahendus vaid sellest, milliseid tõendeid suudab üks või teine pool kohtule esitada, nagu see on hagimenetluses. Hagita menetluses peab kohus esmajoones juhtima menetlusosalise tähelepanu vajadusele puuduvad tõendid esitada ning vajadusel ka ise teavet ja tõendeid koguma, et kõik asjas tähtsust omavad asjaolud välja selgitada (TsMS § 477 lg 7). Kui aga avaldaja ja kohtu ühistest jõupingutustest hoolimata avalduses toodud olulisi asjaolusid tõendada ei suudeta, ei saa kohus avaldust rahuldada ja lähenemiskeeld jääb seadmata.

Tõenditena võib esitada erinevaid andmeid ja dokumente, mille abil on võimalik toimunut tõendada, näiteks telefonikõnede eristus, nutitelefoniga ekraanipildid, sotsiaalmeedia väljatrüki, politsei raport vägivalda kasutamise kohta, arstitõend vigastuste ja väljakirjutatud ravimite kohta, videosalvestised, millelt nähtub nii vahejuhtum kui asjaosalised, tunnistajate nimed, kes võivad toimunut kinnitada jms. Tõendid tuleb esitada iga väite jaoks ning avalduses tasub selgelt ära märkida, millise tõendiga mida tõendada soovitakse. Kõnede eristusega tervisekahjustusi tõendada ei saa, küll aga näiteks kõnede sagedust ja helistamise kellaega ja kuupäevi. Fotode tõendina esitamise puhul on oluline, et need võimaldaksid kohtul tuvastada,



kus, mis ajal, mis asjaoludel antud foto on tehtud ja kuidas seondub foto avaldaja väidetega. Kui soovitakse tõendada isiku viibimist teatud kohas, peaks fotol olema kujutatud inimene ise (mitte näiteks üksnes tema auto). Kui tahetakse tõendada kehavigastuste tekitamist, peaks foto põhjal olema võimalik kindlaks teha isik, kelle kehal vigastused asuvad.

Alaealise lapse kaitseks lähenemiskeelu seadmiseks esitab taotluse lapse seaduslik esindaja (nt lapsevanem).

## 7.2. ESINDAJA KOHTUMENETLUSES

Nii avalduse koostamisel kui kohtumenetluses üldiselt võib kaaluda esindaja (advokaadi, või magistrakraadiga õigusnõustaja) kasutamist, eriti kui lisaks lähenemiskeelule tuleb lahendada ka muid küsimusi (näiteks kui samal ajal on vaja lahendada abielu lahutamise ja lapse hooldusõiguse või suhtluskorraga seotud küsimused jms). Seeläbi on tagatud professionaalne juriidiline nõustamine. Lisaks aitab see vältida emotsionaalselt keerulisi olukordi, kuna menetluses, kus toimuvad istungid, osaleb avaldaja asemel istungitel esindaja ja nii ei pea avaldaja viibima ühes hoones isikuga, kelle suhtes lähenemiskeeldu taotletakse. Esindaja kulud tuleb kanda esindataval. Vajadusel on võimalik taotleda [riigi õigusabi](#).

## 7.3. LÄHENEMISKEELU AVALDUSE MENETLEMISEGA SEOTUD KULUD

Avalduse esitamisel kohtule tuleb tasuda riigilõiv, mille suuruse määrab riigilõivu seadus (RLS). Kui lähenemiskeelu seadmist taotletakse hagita menetluse korras, on riigilõivu suurus 50 eurot (RLS § 59 lg 5). Kui lähenemiskeelu seadmise nõuet lahendatakse hagimenetluses koos muu nõudega, siis sõltub riigilõivu suurus sellest, milline on põhinõudega seonduv riigilõivu suurus. Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagihinnast RLS lisa 1 järgi või kindla summana, mille suurus on sätestatud RLS §-s 59.

Lisaks riigilõivule võivad asja lahendamise kohtus paratamatult kaasneda ka muud kulud, näiteks tõendite saamisega seotud kulud, esindaja tasu jne. Üldjuhul jäetakse menetluskulud kohtulahendiga menetluse kaotanud poole kanda, kuid seadus näeb siinkohal ette mitmeid erandeid. Kes, kui palju ja kas üldse peab teisele poolele hüvitama, on kohtu otsustada ja selgub menetluse lõpus, üldjuhul määratakse see kindlaks lõpplahendis.

## 7.4. MENETLUSE KÄIK MAAKOHTUS

Enne lähenemiskeelu või muu isikuõiguse kaitse abinõu rakendamist kuulab kohus ära isiku, kelle suhtes abinõu rakendamist taotletakse, ja isiku, kelle huvides abinõu rakendamist menetletakse. See on vajalik selleks, et kontrollida avaldaja esitatud väiteid ning anda puudutatud isikule võimalus enda kaitseks kaasa rääkida. Vajaduse korral kuulab kohus ära ka nimetatud isikute lähedasi isikuid, nende elukohajärgse valla- või linnavalitsuse või politseiasutuse esindajad.

Seejärel analüüsib kohus tõendeid, teeb järelduse faktiliste ja õiguslike asjaolude suhtes, põhjendab neid lahendis ja otsustab, kas seada lähenemiskeeld või jätta avaldus rahuldamata.



Avalduse rahuldamise korral täpsustab kohus, millise sisuga ja kui pikaks ajaks lähenemiskeeld seada. Kohus võib pidada vajalikuks määrata lähenemiskeeld avalduses märgitust erinevalt.

Lähenemiskeeldu saab täita, kui isikut, kelle suhtes lähenemiskeeld seati, on seatud piirangust ja selle tingimustest teavitatud. Seetõttu kuulub määrus täitmisele alates selle kättetoimetamisest keelu saajale.

## **7.5. MAAKOHTU LAHENDI EDASIKAEBAMISE VÕIMALUSED**

Kui maakohtu otsusega ei olda rahul, on lähenemiskeelu seadmise lahendi peale võimalik edasi kaevata. Seaduses on väga täpselt reguleeritud, kellel millises kohtuastmes selline õigus on. Eriti oluline on jälgida, millise tähtaja jooksul kaebus esitada tuleb ja sellest kinni pidada. Edasikaebamise kord ja tähtaeg on kirjas lahendis, millega lähenemiskeeld seati. Millised reeglid järgnevale menetlusele täpselt kohalduvad, sõltub sellest, kas lähenemiskeelu lahend tehti hagimenetluses või hagita menetluses. Ühes menetluses tehtud lahendi peale edasikaebamine toimub samas menetluses.

## **8. SANKTSIOONID LÄHENEMISKEELU RIKKUMISE EEST**

Lähenemiskeeldu seades paneb kohus paika selged reeglid, mille rikkumist on praktikas küllaltki kerge tuvastada. See omakorda aitab tagada, et lähenemiskeelust kinni peetakse. Kui näiteks lähenemiskeelu saaja ei võinud viibida kaitset vajava isiku elumajale lähemal kui 50 meetrit, kuid ta on viibinud maja välisukse ees, ongi tegemist lähenemiskeelu rikkumisega, ükskõik, mis põhjusel ta seal ka ei viibinud.

Juhul kui isik rikub temale seatud lähenemiskeeldu ning põhjustab sellega ohu lähenemiskeeluga kaitstud isiku elule, tervisele või varale, või kui ta rikub lähenemiskeeldu korduvalt, siis võib kohus teda karistusseadustiku (KarS) § 331<sup>2</sup> kohaselt karistada rahatrahviga või kuni üheaastase vangistusega. Kohtupraktikas on sellise tegevuse eest kriminaalkaristus määratud näiteks olukordades, kus isik vaatamata tema suhtes seatud lähenemiskeelule jätkab kaitset vajava inimese ähvardamist. Selleks, et rikkujat saaks karistada ja tema rikkumisi tõendada, on otstarbekas rikkumised jäädvustada ja neist politseile teada anda.

## **9. LÄHENEMISKEELU MUUTMINE JA LÕPETAMINE**

Seadus näeb ette, et asjaolude muutumise korral võib kohus lähenemiskeelu või muu isikuõiguse kaitse abinõu tühistada või seda muuta. Enne tühistamist või muutmist kuulab kohus asjaosalised ära (TSMS § 548). Kohtupraktikas on laste isa suhtes seatud lähenemiskeeld lõpetatud näiteks olukorras, kus lapsed on isa juurde elama asunud ning laste ema on andnud selleks nõusoleku.

## KASUTATUD MATERJALID

- Võlaõigusseadus
- Tsiviilkohtumenetluse seadustik
- Kriminaalmenetluse seadustik
- Karistusseadustik
- Riigilõivuseadus
- Kõve, Villu; Järvekülg, Inga; Ots, Jaanus; Torga, Maarja. Tsiviilkohtumenetluse seadustik I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2017
- Varul, Paul; Kull, Irene; Kõve, Villu; Käerdi, Martin. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, Juura 2009
- Vutt, Margit. Lähenemiskeelu kohaldamine tsiviilkohtumenetluses. Analüüs. Riigikohus, õigusteabe osakond. Tartu, 2008
- Eesti kohtupraktika 2007-2017